

495.922

PH-K

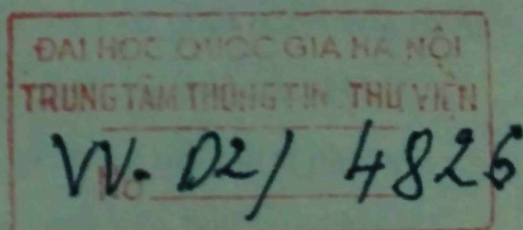
2001

PHẠM VĂN KHOÀI

MỘT SỐ VẤN ĐỀ

# CHỮ HÁN

THẾ KỶ XX



NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI - 2001

# MỤC LỤC

Trang

|                                                                       |    |
|-----------------------------------------------------------------------|----|
| Lời giới thiệu của GS. Nguyễn Tài Cẩn .....                           | 9  |
| Mở đầu .....                                                          | 13 |
| <b>Chương 1: CHỮ HÁN-LOẠI HÌNH VĂN TỰ CHO TIẾNG HÁN</b> .....         | 21 |
| 1.1. Lịch sử chữ Hán .....                                            | 23 |
| 1.1.1. Lịch sử chữ Hán nhìn từ góc độ thư pháp.....                   | 23 |
| 1.1.2. Lịch sử chữ Hán nhìn từ góc độ cấu tạo chữ .....               | 27 |
| 1.1.2.1. Lục thư và cấu tạo chữ Hán .....                             | 27 |
| 1.1.2.2. Nhận xét về tiến hoá của chữ Hán qua Lục thư.....            | 30 |
| 1.2. Tiếng Hán và chữ Hán.....                                        | 35 |
| 1.2.1. Đơn vị cơ sở tiếng Hán.....                                    | 35 |
| 1.2.2. Điểm qua lịch sử tiếng Hán .....                               | 38 |
| 1.2.3. Các hình thái ngôn ngữ viết của tiếng Hán.....                 | 46 |
| 1.2.4. Đơn âm hay đa âm .....                                         | 64 |
| 1.2.5. Vấn đề phương ngữ tiếng Hán .....                              | 67 |
| 1.2.6. Văn học dịch và sự phát triển vốn từ tiếng Hán.....            | 82 |
| 1.3. Tính thống nhất cao của chữ Hán .....                            | 87 |
| 1.3.1. Chữ Hán - phương tiện siêu phương ngữ.....                     | 88 |
| 1.3.2. Tính thống nhất văn hoá của chữ Hán.....                       | 90 |
| 1.4. Chữ Hán loại hình văn tự cho tiếng Hán .....                     | 93 |
| <b>Chương 2: MỘT SỐ VẤN ĐỀ CHỮ HÁN THỂ KỶ XX</b> .....                | 97 |
| 2.1. Vấn đề xây dựng ngôn ngữ dân tộc hiện đại ở các nước Đông Á..... | 98 |

|                                                              |                                                                                     |            |
|--------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 2.2.                                                         | Vấn đề ngôn ngữ dân tộc thống nhất ở Trung Quốc thời hiện đại.....                  | 102        |
| 2.2.1.                                                       | Quốc ngữ-ngôn ngữ dân tộc thống nhất.....                                           | 102        |
| 2.2.2.                                                       | Quốc ngữ - Đại chúng ngữ - Phổ thông thoại.....                                     | 105        |
| 2.2.3.                                                       | Phổ thông thoại ở Cộng hoà Nhân dân Trung Hoa...                                    | 107        |
| 2.3.                                                         | Tiến trình xây dựng ngôn ngữ văn học dân tộc hiện đại .....                         | 117        |
| 2.3.1.                                                       | Ngôn ngữ văn học ở thời cận đại .....                                               | 117        |
| 2.3.2.                                                       | Tân văn thể - bước quá độ từ văn ngôn truyền thống sang ngôn ngữ viết hiện đại..... | 118        |
| 2.3.3.                                                       | Ngôn ngữ văn học ở thời Ngũ tứ vận động .....                                       | 126        |
| 2.3.4.                                                       | Cách mạng văn học sau Ngũ tứ và ngôn ngữ văn học mới .....                          | 129        |
| 2.4.                                                         | Cách mạng văn tự - xung lực tác động trực tiếp đến số phận của chữ Hán.....         | 133        |
| 2.4.1.                                                       | Vấn đề văn tự chữ cái cho tiếng Hán .....                                           | 134        |
| 2.4.2.                                                       | Hai lối đánh giá về chữ Hán trong thế kỷ XX.....                                    | 144        |
| 2.4.3.                                                       | Tư tưởng song hành văn tự cho tiếng Hán.....                                        | 153        |
| 2.4.4.                                                       | Thái độ của các cấu trúc chính quyền đối với cải cách văn tự.....                   | 156        |
| 2.4.5.                                                       | Giản hoá chữ Hán .....                                                              | 162        |
| 2.4.6.                                                       | Giản hoá chữ Hán và Pinyin zimu .....                                               | 168        |
| <b>Chương 3: CHỮ HÁN VIỆT NAM 20 NĂM ĐẦU THẾ KỶ XX .....</b> |                                                                                     | <b>175</b> |
| 3.1.                                                         | Số phận chữ Hán trong 20 năm đầu thế kỷ XX .....                                    | 178        |
| 3.2.                                                         | Chữ Hán trong con mắt những sĩ phu tư sản hoá.....                                  | 190        |
| 3.2.1.                                                       | Tự nhận thức lại mình .....                                                         | 193        |

|        |                                                                                                   |     |
|--------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.2.2. | Chống cử nghiệp .....                                                                             | 196 |
| 3.2.3. | Hồ hào đổi mới, canh tân .....                                                                    | 201 |
| 3.2.4. | Thái độ đối với chữ Hán .....                                                                     | 202 |
| 3.3.   | Đôi nét về nền quốc văn mới .....                                                                 | 210 |
| 3.3.1. | Từ quốc âm - quốc ngữ đến quốc văn .....                                                          | 210 |
| 3.3.2. | Trở về với quốc văn - Lời kêu gọi .....                                                           | 214 |
| 3.3.3. | Vấn đề chữ viết cho nền quốc văn mới .....                                                        | 216 |
| 3.4.   | Loại bỏ chữ Hán: bước chuyển của văn hoá Việt Nam từ phạm trù trung đại sang phạm trù hiện đại... | 220 |

#### **Chương 4: MỘT SỐ ĐẶC ĐIỂM NGÔN NGỮ VIẾT CHỮ HÁN VIỆT NAM 20 NĂM ĐẦU THẾ KỶ XX**..... 227

|        |                                                                                         |     |
|--------|-----------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.1.   | Chữ Hán trong giáo dục .....                                                            | 227 |
| 4.1.1. | Chữ Hán trong giáo dục thực dân phong kiến .....                                        | 227 |
| 4.1.2. | Chữ Hán trong giáo dục của sỹ phu yêu nước .....                                        | 232 |
| 4.2.   | Chữ Hán trong hành chính, báo chí.....                                                  | 247 |
| 4.3.   | Chữ Hán 20 năm đầu thế kỷ XX - công cụ tuyên truyền yêu nước và cách mạng.....          | 251 |
| 4.4.   | Chữ Hán 20 năm đầu thế kỷ XX - công cụ góp phần mở mang văn hoá Việt Nam hiện đại ..... | 254 |
| 4.5.   | Tính chất quá độ của vốn từ ngữ chữ Hán 20 năm đầu của thế kỷ XX.....                   | 259 |

#### **Chương 5: ĐÔI ĐIỀU VỀ CHỮ HÁN Ở VIỆT NAM SAU 1919**..... 265

|        |                                                                      |     |
|--------|----------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.1.   | Thái độ đối với chữ Hán từ các thiết chế chính quyền và xã hội ..... | 266 |
| 5.1.1. | Thái độ của chính quyền thực dân .....                               | 266 |
| 5.1.2. | Thái độ đối với chữ Hán từ phía xã hội .....                         | 269 |

|                                 |                                                                                                   |     |
|---------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.1.3.                          | Chữ Hán vì nền quốc văn mới .....                                                                 | 278 |
| 5.1.4.                          | Chữ Hán cho một nền tân học .....                                                                 | 290 |
| 5.2.                            | Các thiết chế phổ biến chữ Hán trong giai đoạn này .....                                          | 293 |
| 5.2.1.                          | Phổ biến chữ Hán qua hệ thống nhà trường .....                                                    | 294 |
| 5.2.2.                          | Phổ biến chữ Hán qua xã hội nhằm "nhóm lại khí<br>tàn gio Hán", "dong lên hoa mới đèn Nho".....   | 296 |
| 5.2.3.                          | Nhà Nho-thầy Đồ và vấn đề chữ Hán .....                                                           | 299 |
| 5.3.                            | Sách dạy chữ Hán giai đoạn này: đôi điều nhận xét. ....                                           | 304 |
| 5.3.1.                          | Cách học chữ Hán vì nền quốc văn mới.....                                                         | 305 |
| 5.3.2.                          | Cách học chữ Hán vì tri thức mới.....                                                             | 307 |
| 5.3.3.                          | Dạy chữ Hán theo phân tích văn tự học, một đóng<br>góp cho truyền thống dạy chữ Hán Việt Nam..... | 309 |
| 5.3.4.                          | Vận dụng ngữ pháp, kết từ để tạo sự liên thông<br>kiến thức và sự vận động trong khi nhớ chữ..... | 311 |
| 5.3.5.                          | Điều kiện chú âm mới cho việc học chữ Hán.....                                                    | 312 |
| 5.4.                            | Vấn đề cổ học Hán Việt và sưu tầm nghiên cứu<br>Hán Nôm.....                                      | 313 |
| 5.5.                            | Vấn đề đảm bảo sự liên tục về văn hoá trong khi<br>không dùng văn ngôn, chữ Hán, chữ Nôm.....     | 325 |
| <b>MẤY LỜI KẾT THÚC</b> .....   |                                                                                                   | 329 |
| <b>TÀI LIỆU TRÍCH DẪN</b> ..... |                                                                                                   | 335 |